

9. Markova A. K. *Psikhologiya truda uchitelia: kn. dlia uchitelia* / A. K. Markova. – M.: Prosveshcheniie, 1993. – 192 s.
10. Dweck C. S. *Self-theories: Their role in motivation, personality, and development* / C. S. Dweck. – Philadelphia: Psychology Press, Taylor and Francis Group, 1999. – 212 p.
11. Ushioda E. *Developing a dynamic concept of motivation* / E. Ushioda. – In: T. Hickey & J. Williams (Eds.), *Language, education and society in a changing world*. – Clevedon: Multilingual Matters, 1996. – P. 239–245.
12. Brown A. L. *Metacognition, executive control, self-regulation, and other mysterious mechanisms* / A. L. Brown. – In: E. Weinert, R. H. Kluwe (Eds.), *Metacognition, motivation, and understanding*. – Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1987. – P. 65–116.
13. Sermanshahi E. *Effect of Social Context on Motivation and Achievement of EFL Students: Integrative Motivation or Instrumental Motivation: Which one is better?* / E. Sermanshahi, G. Reza. – Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2012. – 80 p.

Отримано редакцією 13.09.2018 р.

УДК 378.147

DOI: 10.31376/2410-0897-2018-3-38-160-170

Андрій Васильович Шерудило,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: sherudilo2017@gmail.com

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

У статті розглянуто модель формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку ДЗОВ. Для її створення використано такі параметри: компоненти, мета, завдання, підходи та принципи побудови моделі, етапи, педагогічні умови, зміст, форми організації навчального процесу та позааудиторної роботи, методи навчання, результат упровадження моделі. Процес формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку в структурно-компонентній моделі представлено у вигляді взаємозв'язку цільового, теоретико-методологічного, організаційно-змістового та оцінно-результативного блоків.

Ключові слова: модель, моделювання, майбутні вчителі, інноваційні технології, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку.

Постановка проблеми. Ефективне вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (ДЗОВ) передбачає розроблення моделі цього процесу за допомогою методу моделювання. Сьогодні моделювання об'єктів освітнього процесу є одним з провідних методів результативного дослідження. Модель орієнтована на збалансоване функціонування досліджуваного процесу й містить структурні компоненти освітньої системи та етапи формування готовності в ході освітнього процесу, а також систему умов і факторів, реалізація яких забезпечує найбільшу ефективність.

У ході нашого дослідження констатовано, що у традиційній системі підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти не приділено достатньої уваги проблемі формування їхньої готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ. Тому є необхідність розроблення моделі, реалізації методичної підготовки майбутніх фахівців до означеного аспекту їхньої діяльності та впровадження змісту, форм та методів підготовки на основі педагогічних принципів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми підготовки майбутніх учителів до роботи у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку досліджували Т. Гаміна, С. Гертнер, Л. Іванова, Н. Казакова, Б. Кіндратюк, Н. Олійник, Т. Осипова Н. Четвергова, С. Цуприк, А. Шерудило [16] та ін.

Аналіз наукових доробків засвідчив, що дослідники приділяють особливу увагу моделюванню освітнього процесу в ЗВО з метою його вдосконалення та реалізації сучасних підходів до підготовки майбутніх фахівців. Проблеми моделювання діяльності фахівця висвітлювали Л. Кудринська, В. Міхєєв, Р. Серветник, А. Дахін, Т. Соколенко, Г. Федоров. Зокрема, питання моделювання в педагогічних дослідженнях розглядаються в працях С. Архангельського, Ю. Конаржевського, Є. Лодатка та ін.

Однак аналіз наукової літератури засвідчив відсутність досліджень з моделювання процесу

формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в розробленні авторської моделі формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Виклад основного матеріалу. Дослідник Є. Лодатко стверджує, що єдиною реальною можливістю для дослідження педагогічного явища (об'єкта або процесу) є його формалізація (схематизація і спрощення) в такий спосіб, який дозволяв би відстежувати ті його характеристики, що відіграють роль визначальних у дослідженні й підлягають вивченню, оцінюванню й управлінському впливу. Учений також зауважує, що дослідження педагогічних явищ (об'єктів і процесів) відбувається не безпосередньо, а через моделювання і в процесі моделювання, що дає можливість виокремлювати із сукупності характеристик педагогічного явища поодинокі характеристики і досліджувати їх із застосуванням відомих чи спеціально розроблених методик [10].

З метою вибору способів оптимізації формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, виділення її основних складових і професійно значущих характеристик доцільно використати моделювання, яке дозволяє з достатньою глибиною характеризувати досліджуване явище, сприяє осмисленню основних понять, дає можливість продемонструвати основні властивості, приклади майбутньої діяльності, можливості реалізації відповідних правил і засобів.

Модель в освіті завжди постає як аналогія, є проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою в реальному педагогічному процесі [5, с. 31]. Основні складові поняття «модель цілісного педагогічного процесу в ЗВО» обґрунтували дослідники В. Безпалько та Ю. Татур. В основу означеної моделі покладено навчально-методичний комплекс, що містить множину компонентів, що перебувають у взаємодії та утворюють певну цілісність. До них належать: мета підготовки фахівця, зміст навчання і виховання, дидактичні умови розв'язання завдань педагогічного процесу, його суб'єкти, технічні засоби навчання, форми організації педагогічної діяльності [2].

З позиції характеру відтворених зв'язків виокремлюють різні види моделей [14].

Структурна модель імітує внутрішню організацію оригіналу, його структуру. Її особливістю є можливість побудови моделей різних рівнів абстрагування та узагальнення.

Функціональна модель – модель, що імітує функцію або спосіб поведінки оригіналу.

Структурно-функціональна модель поєднує ознаки двох моделей – структурної та функціональної.

Модель підготовки майбутніх учителів – це система, що відображає або відтворює наявну або спроектовану структуру, компоненти і зміст навчання фахівців, та організація навчального процесу, що забезпечує його реалізацію.

Модель формування професійної компетентності – це характеристика послідовно змінюваних основних етапів сходження до необхідного рівня оволодіння сукупністю ключових компетенцій і соціальної зрілості.

Аналіз сучасних досліджень дає підстави трактувати поняття «моделювання» як науково-пізнавальний метод дослідження змістових, технологічних, організаційних компонентів навчально-виховного процесу шляхом їх абстраговано-раціонального створення, вивчення й реалізації. Тому моделювання навчального процесу передбачає дослідження, оцінювання та інтерпретацію наукової інформації на всіх етапах конструювання професійної підготовки з метою доцільного, систематичного, мобільного використання способів підвищення його ефективності.

У педагогічному словнику процес моделювання визначається як одна з основних категорій пізнання. На ідеї моделювання ґрунтується переважна більшість методів наукового дослідження – як теоретичних, при яких використовують різноманітні знакові, абстрактні моделі, так і експериментальних, що ґрунтуються на застосуванні предметних моделей [11, с. 323].

Використання методу педагогічного моделювання є одним з перспективних шляхів вирішення проблеми підготовки сучасних фахівців і передбачає побудову такої системи, яка б функціонувала аналогічно досліджуваному процесу.

Педагогічна модель дає змогу доступно показати характер залежності між елементами досліджуваного процесу, синтезувати і з'ясувати найбільш важливі сторони об'єкта аналізу, уявити характер його функціонування.

У науковій літературі наведені різні визначення понять «модель» і «моделювання» відповідно до завдань, що реалізуються в межах конкретного дослідження. У нашій роботі доцільно дотримуватись таких обґрунтувань означених понять.

Модель (від фр. *modele* – зразок для створення чогось) – об'єкт, ілюстрований в узагальненому вигляді, в нашому дослідженні – створений на основі якостей, притаманних сучасному педагогу-організатору.

Моделювання як метод дослідження застосовується нині в різноманітних наукових галузях.

Моделювання – це відтворення характеристик одного об'єкта на іншому об'єкті, спеціально створеному для його вивчення [1]. Зважаючи на те, що модель має аналогічні характеристики з досліджуваним об'єктом, то їх схожість дозволить використовувати модель окремого середовища. Здебільшого створення моделі – це найдоступніший спосіб перевірки дійсності й повноти теоретичних уявлень у різноманітних галузях знань.

Досліджуючи особливості моделювання педагогічного процесу, ми погоджуємося з думкою А. Кірсанова [8], який дійшов висновку, що процес проектування моделі регулюється сукупністю принципів. Як історична категорія принципи розвиваються, змінюється їх номенклатура та обсяг поняття. Вони вдосконалюються та наповнюються новим змістом відповідно до кожного конкретного етапу розвитку суспільства та корегування цілей підготовки молодого покоління, а також з урахуванням виявлених закономірностей та накопиченого досвіду. До переліку принципів проектування педагогічного процесу, поряд із загальнопедагогічними (науковості, систематичності, послідовності, зв'язку з життям тощо), також належать специфічні принципи.

Спираючись на тлумачення сутності понять «модель» та «формування готовності», **«модель формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій»** ми визначаємо як систему, що складається з окремих взаємопов'язаних елементів (мети, завдання, змісту, структури, методів і форм професійної підготовки).

Результатом аналізу наукових досліджень та структури педагогічного процесу в ЗВО [12] є визначення структурних елементів моделі ефективного формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Для створення моделі нами використано такі параметри: компоненти, мета, завдання, підходи та принципи побудови моделі, етапи, педагогічні умови, зміст, форми організації навчального процесу та позааудиторної роботи, методи навчання, результат упровадження моделі.

Модель формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ подана на рис. 1.

Процес формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ у структурно-компонентній моделі представлено через взаємозв'язок цільового, теоретико-методологічного, організаційно-змістового та оцінно-результативного блоків. Охарактеризуємо змістове наповнення та взаємозв'язки кожного з виділених нами блоків означеної моделі.

Цільовий блок передбачає окреслення основної мети – формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: формування мотивації використовувати інноваційні технології в ДЗОВ; набуття знань з питань використання інноваційних технологій у ДЗОВ; формування вмінь та навичок використання інноваційних технологій у ДЗОВ; формування здатності до рефлексії щодо використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Сучасні стратегічні орієнтири розвитку системи вищої освіти зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до практики підготовки майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, які формують фахівця, готового до професійної діяльності в умовах відкритості та конкурентності освіти, націлюють його на виконання соціального замовлення держави.

Теоретико-методологічний блок висвітлює взаємозв'язок концептуальних підходів та принципів досліджуваного нами процесу. Термін «підхід» означає загальну вихідну концептуальну позицію, що є вирішальною в розгляді й визначенні інших підпорядкованих концептуальних положень. Іншими словами, «підхід» означає стратегію навчання. Під підходом до формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ ми розуміємо певну стратегію навчально-виховного процесу вишу, органічне поєднання педагогічних ідей, концепцій з методами, що в сукупності окреслюють спрямованість методичної роботи на ті чи інші аспекти пізнавальної діяльності майбутніх учителів, формування їхньої готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ. Аналіз літератури з досліджуваної проблеми дозволяє окреслити низку підходів до практичної реалізації розробленої моделі. Найбільш пріоритетними з них, на наш погляд, є компетентнісний, діяльнісний, проблемний, контекстний, індивідуально-творчий і системний підходи.

Для ефективної організації оздоровчо-виховного процесу вищезгаданих закладів необхідні педагогічні організатори, здатні цілісно сприймати педагогічну реальність, готові до відкритого творчого діалогу з усіма учасниками педагогічного процесу. У зв'язку із цим нині найголовнішу роль у підготовці майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку відіграє орієнтація на *компетентнісний підхід*. Упровадження означеного підходу до організації навчання студентів у виші має сприяти модернізації традиційного підходу, пріоритетом якого є формування знань, умінь і навичок.

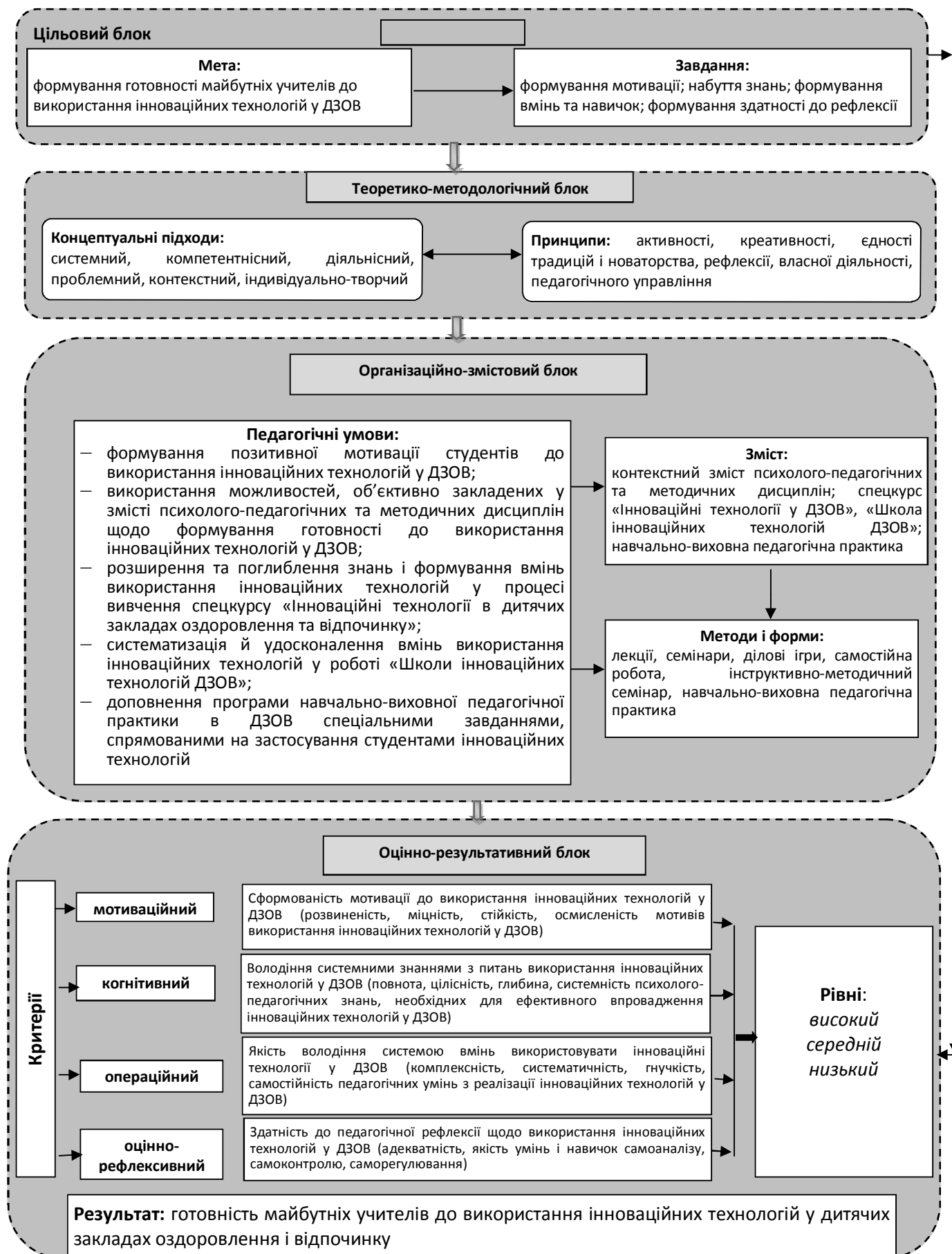

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ

Компетентнісний підхід – сукупність загальних принципів визначення мети освіти, вибору її змісту, організації освітнього процесу й оцінювання його результатів [9]. Означений підхід посилює практичну спрямованість педагогічної освіти, наголошує на необхідності набуття досвіду діяльності, вміння на практиці реалізувати знання. Цей підхід акцентує увагу на результатах підготовки студентів до впровадження інновацій у ДЗОВ. При цьому під результатом розуміють не засвоєну інформацію, а здатність фахівця діяти в різних педагогічних, дидактичних, комунікативних ситуаціях, ефективно використовуючи засвоєні професійні знання і вміння.

На думку В. Болотова, В. Серікова, компетентнісний підхід на перше місце ставить завдання не інформувати студента, а навчити вирішувати проблеми, які виникають у різних ситуаціях, зокрема під час оволодіння сучасними технологіями [3].

В освітньому процесі формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, побудованому на основі компетентнісного підходу, встановлюється залежність між знаннями й уміннями, підпорядкованість засвоєних знань професійним умінням. Це, у свою чергу, сприяє тому, що досліджувана нами підготовка стає для студента особистісно значущою. Виходячи з розуміння компетентності як результату освіти, навчальний процес у виші має бути реорганізований так, щоб уже під час підготовки до майбутньої фахової діяльності використовувались пробні, реальні педагогічні ситуації, у яких майбутні вчителі могли б реалізувати професійні педагогічні компетенції. Тільки в цьому випадку педагогічна підготовка студентів у виші не буде абстрактною, надмірно теоретизованою, а навпаки, дозволить озброїти майбутніх учителів специфічними методами і засобами використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Особливістю компетентнісного підходу в процесі формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ є організація освітнього процесу, орієнтована на навчання, активне і самостійне засвоєння студентами теоретичних і прикладних знань. Посилення самостійності студентів обумовлює їх відповідальність за результати власної пізнавальної діяльності. При цьому з'являється можливість суттєво зменшити навчальне навантаження, але не за рахунок зменшення годин на вивчення тієї чи іншої дисципліни або скорочення обсягу її змісту, а за рахунок визначення індивідуальної траєкторії розвитку кожного студента, максимального врахування його індивідуальних можливостей і пізнавальних здібностей. Так створюються умови для більш комфортної для студента побудови освітнього процесу у виші, підвищується позитивна мотивація студентів до опанування інноваційних технологій, які доцільно використовувати під час роботи у ДЗОВ, з'являється можливість організації індивідуальних занять зі студентами під час аудиторних занять. Результатом компетентнісного навчання є засвоєння студентом досвіду виявлення означеної проблеми, набуття навичок її дослідження, проектування, співпраці, застосування відомих і створення нових технологій отримання продукту власної діяльності, оцінювання його якості та можливості застосування.

У результаті методичної підготовки до роботи в ДЗОВ студент має оволодіти вміннями, навичками, професійними компетенціями: готовність використовувати методи діагностики розвитку, спілкування, діяльності дітей різного віку; готовність організувати різні види діяльності: ігрову, навчальну, предметну, продуктивну, культурно-дозвіллеву; здатність організувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього середовища; здатність використовувати різні інноваційні технології у професійній діяльності.

Таким чином, компетентнісний підхід створює умови для якісної підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, дає можливість педагогу-організатору будувати власну педагогічну діяльність на високому рівні, приймати обґрунтовані професійні рішення, самостійно засвоювати необхідні знання.

Діяльнісний підхід вимагає спеціальної роботи щодо вибору та організації діяльності, що передбачає вибір мети, планування роботи, її організацію та регулювання, контроль, самоаналіз і оцінювання результатів. У рамках діяльнісного підходу засвоєння знань і вмінь відбувається за допомогою мотивованого й цілеспрямованого вирішення завдань. Вирішення завдання полягає в пошуку дії, за допомогою якої можна переосмислити її умову так, щоб домогтися необхідного результату (Л. Виготський, Л. Рубінштейн, А. Леонт'єв, А. Гальперін, Д. Ельконін, В. Давидов та ін.). Наслідком цього є перетворення педагогічного процесу з пасивного передавання знань на процес активного вирішення професійних завдань. Це стає можливим за допомогою стимулювання мотивації (Л. Рубінштейн), зіставлення пропонуєваних завдань із життєвим досвідом студентів (В. Сластьонін) і можливості варіативного їх вирішення (Л. Спірін, М. Фрумкін), за рахунок пізнання сутності педагогічного явища, розкриття причинно-наслідкових зв'язків і подальшого вибору оптимального варіанта педагогічного впливу (А. Єсаулов).

Для розвитку оцінно-рефлексивного компонента готовності студентів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ раціонально використовувати в процесі підготовки *проблемний підхід*, за допомогою якого розвиваються здібності до творчого вирішення різноманітних оздоровчо-виховних завдань, що

вимагають актуалізації знань, аналізу, вміння бачити за окремими фактами явище. Проблемний підхід заснований на створенні проблемних ситуацій і стимулюванні потреби людини мислити й діяти. При цьому викладач виконує подвійну роль: у першому випадку він ставить завдання, і студенти під його керівництвом вирішують його; у другому – студент визначає проблему і сам або за допомогою викладача вирішує її.

Необхідно відзначити, що проблемний підхід пов'язаний з дослідницькою діяльністю. Це навчання, спрямоване на вирішення нестандартних завдань, в ході якого студенти набувають навичок і вмінь творчої діяльності. Результатом є розвиток професійного самовизначення, виховання у студентів випереджувального мислення, що відповідає вимогам професійної діяльності [6].

Розробляючи модель формування готовності студентів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, ми враховували переваги *проблемного підходу* в навчанні. Це насамперед розвиток уваги, спостережливості, активізація мислення і дослідницької діяльності студентів. Розвиток самостійності, ініціативності, нестандартності. Крім того, проблемне навчання забезпечує міцність набутих знань у ході самостійної творчої роботи студентів.

Контекстний підхід, обґрунтований А. Вербицьким [4], передбачає організацію освітнього процесу з урахуванням основних завдань майбутньої професійної діяльності. Він спрямований на використання можливостей усіх навчальних дисциплін і видів діяльності студента щодо формування професійної компетентності.

Також ми враховували, що без спеціальної підготовки і необхідних знань неможливо успішно використовувати інноваційні технології в ДЗОВ, тому невід'ємною частиною моделі є *індивідуально-творчий підхід*. Тільки ерудовані педагоги, які мають спеціальну підготовку, на основі глибокого аналізу можливих ситуацій і усвідомлення сутності проблеми, за допомогою творчої уяви здатні обрати нові оригінальні шляхи вирішення педагогічних завдань.

Концепція індивідуально-творчого підходу до підготовки вчителів забезпечує:

- особистісний рівень оволодіння спеціальністю;
- виявлення і формування безпосередньо в дитячому закладі оздоровлення та відпочинку творчої індивідуальності майбутнього педагога, розвиток його педагогічних поглядів, неповторної технології діяльності [7].

Концепція підготовки сучасного педагога-організатора ДЗОВ будується на основі перерахованих вище підходів, що забезпечують функціонування цілісного процесу формування готовності вчителя до використання інноваційних технологій. Лише в рамках *системного підходу* окреслені підходи постають як особливий спосіб організації навчально-виховного процесу, всі ланки якого повинні максимально стимулювати активний стан основних структурних компонентів особистості майбутнього вчителя в їх єдності.

Багато дослідників (В. Беспалько, В. Загвязинський, В. Краєвський, З. Решетова та ін.) визначають «педагогічну систему» як цілісний, взаємопов'язаний процес підготовки фахівців, усі елементи якого працюють на кінцеву мету – формування професійно спрямованої особистості. У процесі впливу на особистість студента формуються не окремі компоненти і якості, а готовність до професійної діяльності як єдине ціле, складене із взаємопов'язаних елементів, що утворює в підсумку ядро педагогічної майстерності.

Ми вважаємо за необхідне визначити *принципи* досліджуваного нами процесу. Під принципами в педагогіці розуміють керівні положення, основні вимоги до діяльності й поведінки, що впливають з установлених наукою закономірностей. На наш погляд, принципи процесу формування готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ – це певна система керівних вимог, виконання яких забезпечує ефективність у досягненні цілей, визначає загальний напрям, зміст, сукупність і логіку застосовуваних засобів реалізації обґрунтованих педагогічних умов.

Ми виокремили такі принципи організації процесу формування готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ: *активності, креативності, єдності традицій і новаторства, рефлексії власної діяльності, педагогічного управління процесом*.

Обґрунтуємо сутність вищезазначених принципів.

Принцип активності. Активність учасників організованого процесу має особливий характер. Вона передбачає залучення суб'єкта до спеціально організованої діяльності. Це може бути участь у різних іграх, моделювання фрагментів колективних творчих справ. Активність зростає у випадку досягнення суб'єктом стану залученості (В. Рогачов). Цей процес характеризується комплексністю мети діяльності, безпосередньою участю в ній, виконанням певних дій, що забезпечують особистості задоволення власних інтересів і потреб, задоволеністю міжособистісними стосунками, що виникають у процесі діяльності. Досягнення стану залученості до діяльності призводить до ефективного впливу останньої на особистість [13]. Принцип активності, зокрема, спирається на відому в галузі експериментальної психології ідею: людина засвоює десять відсотків того, що чує, п'ятдесят відсотків того, що проговорює, і дев'яносто відсотків того, що робить сама. Унаслідок залучення до діяльності реалізується активна позиція особистості.

Ми вважаємо, що, активно беручи участь в організованій діяльності, суб'єкт усвідомлює її принципову схожість зі своєю майбутньою професійною діяльністю в умовах ДЗОВ.

Принцип креативності передбачає створення умов для творчого розвитку студентів, творчого формулювання й розроблення власних ідей, задумів та проєктів майбутніми вчителями в процесі підготовки до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Принцип єдності традицій і новаторства полягає у доцільному поєднанні й застосуванні інноваційних і традиційних технологій, методів, форм організації процесу фахової підготовки до використання майбутніми вчителями інноваційних технологій у ДЗОВ.

Принцип рефлексії власної діяльності. Поняття і термін «рефлексія» використовують у психології як самопізнання у вигляді роздумів над власними переживаннями, відчуттями, думками. Це не єдине розуміння рефлексії в психології. Ця категорія не має однозначного трактування. Під рефлексією ми розуміємо техніку осмислення процесу, способів і результатів розумової роботи і практичних дій. На наш погляд, рефлексію можна розглядати як процес свідомості, в результаті якого з'являється можливість побачити себе, свою свідомість, мислення, свідомість і мислення інших «з боку». Рефлексія розширює поле усвідомлюваних елементів, сприяє реалізації особливостей мислення і діяльності кожної особистості, дозволяє осмислити перешкоди і труднощі в кожній конкретній ситуації, є одним із основних механізмів розвитку мислення, свідомості та діяльності.

Здатність до рефлексії – одна з важливих педагогічних здібностей, що забезпечує ефективність досягнення виховних завдань. Усе це зумовило визначення нами в якості одного з принципів процесу формування готовності майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій у ДЗОВ принципу рефлексії власної діяльності.

Принцип педагогічного управління. Управління – сукупність дій, що забезпечують збереження певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності.

Організуючи процес формування готовності майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, важливо забезпечити управління цим процесом. Об'єктивно організатор процесу повинен, у нашому випадку, виконувати різні функції, які можуть бути умовно розподілені на дві групи: загальні, властиві управлінській діяльності взагалі, та специфічні, притаманні лише діяльності організатора процесу формування готовності майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Загальні управлінські функції, які здійснює організатор досліджуваного процесу, такі: цілепокладання, прогнозування, планування, вироблення і прийняття управлінського рішення, організація дій, регулювання і координування дій.

До специфічних функцій зараховуємо функцію педагогічного стимулювання. У розумінні педагогічного стимулювання ми згодні з А. Уманським, який стверджує: «Педагогічне стимулювання – це організація мотивостворювальних умов діяльності суб'єкта, спрямованих на залучення його до соціально значущих відносини» [15].

Робота з реалізації педагогічних умов процесу формування готовності майбутнього вчителя до використання інноваційних технологій у ДЗОВ будується на основі обґрунтованих принципів. Виокремлені принципи не є самодостатніми, вони нерозривно поєднуються із загальнодидактичними принципами організації педагогічного процесу закладів вищої освіти: науковості, систематичності й послідовності. Варто також наголосити, що ефективне виконання завдань педагогічного процесу забезпечується дотриманням сукупності означених принципів.

У процесі розроблення *організаційно-змістового блоку* основну увагу заценовано на визначенні етапів, педагогічних умов, форм і методів та змісту досліджуваного процесу.

На основі теоретичного осмислення сутності процесу формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, узагальнення досвіду професійної підготовки майбутніх учителів, аналізу власної педагогічної діяльності нами була виявлена структура процесу формування готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Нами виділено основні етапи цього процесу, а саме:

- формування мотиваційно-ціннісного ставлення до використання інноваційних технологій;
- формування інформаційної готовності (теоретичний аспект готовності до використання інноваційних технологій);
- формування операційних умінь і навичок (практичний аспект готовності до використання інноваційних технологій);
- формування оцінно-рефлексивних умінь та навичок.

Першим етапом підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ є формування мотиваційно-ціннісного ставлення майбутнього вчителя до означеної діяльності. Специфіка цього етапу полягає в тому, що він створює основу для реалізації інших структурних компонентів процесу формування готовності до використання інноваційних технологій.

Метою цього етапу є формування у майбутніх учителів стійкої мотивації до опанування педагогічних інновацій; прагнення до досягнення успіху в інноваційній діяльності шляхом максимальної реалізації інноваційного потенціалу.

Другим етапом формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності є процес формування інформаційної готовності. На цьому етапі майбутній учитель отримує інформацію про сутність і структуру інноваційної діяльності у сфері освіти. До змісту навчання на цьому етапі вводиться комплекс знань про основні поняття педагогічної інноватики, технології навчання, що застосовуються на сучасному етапі, а також функції педагога-організатора ДЗОВ.

Третім етапом формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності є формування процесуальних умінь і навичок (практичний аспект готовності до інноваційної діяльності). Зміст цього етапу передбачає залучення майбутніх учителів до педагогічної практики. Визначений етап спрямований передусім на формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя.

Формування практичного аспекту готовності відбувається на основі:

- усвідомлення цілей інноваційної діяльності та зіставлення їх з індивідуальними потребами і можливостями; набуття початкового досвіду інноваційної діяльності та опанування операцій з розроблення інноваційних проєктів;
- емоційної привабливості самого процесу інноваційної діяльності та системи міжособистісних відносин, що виникають у ньому.

На цьому етапі майбутній учитель апробує інноваційні технології, використовуючи алгоритм інноваційної поведінки, вироблений у процесі розкриття власного інноваційного потенціалу.

Залучення майбутніх учителів до процесу використання інноваційних технологій має завершуватися рефлексією власних інноваційних дій.

Таким чином, метою четвертого етапу реалізації процесу формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ є формування оцінно-рефлексивних умінь та навичок. Означений етап здійснюється засобами навчально-виховної педагогічної практики в ДЗОВ, під час проходження якої студенти вчать аналізувати перебіг і результати впровадження інновацій в оздоровчо-виховний процес ДЗОВ.

Реалізація мети підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ й досягнення належного рівня готовності до цієї діяльності можливі за умови дотримання низки педагогічних умов (формування позитивної мотивації студентів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ; використання можливостей, об'єктивно закладених у змісті психолого-педагогічних та методичних навчальних дисциплін щодо формування готовності до використання інноваційних технологій у ДЗОВ; розширення та поглиблення знань і вмінь використання інноваційних технологій у процесі вивчення спецкурсу «Інноваційні технології в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку»; систематизація й удосконалення вмінь та навичок використання інноваційних технологій у «Школі інноваційних технологій ДЗОВ»; розроблення і використання спеціальних завдань, спрямованих на застосування студентами інноваційних технологій під час проходження навчально-виховної педагогічної практики в ДЗОВ.

Не менш важливим є вибір форм і методів навчання студентів, до яких відносимо лекції, семінари, ділові ігри, проєкти, самостійну роботу, інструктивно-методичний семінар, навчально-виховну практику в ДЗОВ.

З метою реалізації змісту формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ пропонуємо спецкурс «Інноваційні технології у ДЗОВ», «Школу інноваційних технологій у ДЗОВ», навчально-виховну педагогічну практику в ДЗОВ.

Завершальним блоком моделі є оцінно-результативний, що охоплює *критерії, показники, рівні*, а також кінцевий *результат*. Діагностика ступеня сформованості готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій здійснювалася відповідно до рівнів (*низького, середнього та високого*), обраних критеріїв та показників.

Зазначимо, що останнім елементом моделі є її *результат*, який розглядаємо як готовність майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Висновки. Таким чином, досягнення високого рівня сформованості готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ можливе за умови побудови їхньої професійної підготовки як цілісної системи. У зв'язку з цим нами була розроблена модель формування готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ, що охоплює цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-змістовий та оцінно-результативний блоки, репрезентуючи основні аспекти процесу професійної підготовки.

Перспективи подальших наукових розвідок в окресленому напрямі вбачаємо в подальшому дослідженні ефективних шляхів підготовки майбутніх учителів до роботи в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Список використаних джерел та літератури

1. Безрукова В. С. Педагогика: Проективная педагогика / В. С. Безрукова. – Екатеринбург : Изд-во ЕИПУ, 1996. – 344 с.
2. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов : учеб.-метод. пособие / В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Высш. шк., 1989. – 144 с.
3. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 3. – С. 8–15.
4. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход : метод. пособие / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
6. Гузеев В. В. Инновационные идеи в современном образовании / В. В. Гузеев // Школьные технологии. – 1997. – № 1. – С. 3–10.
7. Кваша В. П. Только один способ управления эффективен / В. П. Кваша // Нар. образование. – 1997. – № 1. – С. 4–41.
8. Кирсанов А. А. Методологические проблемы создания прогностической модели специалиста / А. А. Кирсанов. – Казань : КГТУ, 2000. – 228 с.
9. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании / О. Е. Лебедев // Школьные технологии. – 2004. – № 5. – С. 3–12.
10. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку / Є. О. Лодатко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – 2010. – № 1. – С. 98–100.
11. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – 363 с.
12. Пионова Р. С. Педагогика высшей школы : учебное пособие / Р. С. Пионова – Мн. : Университетское, 2002. – 256 с.
13. Рогачев В. В. Педагогические условия включения старшеклассников в социальную деятельность : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / В. В. Рогачев. – Ярославль, 1994. – 17 с.
14. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований / М. Н. Скаткин. – М. : Педагогика, 1986. – 151 с.
15. Уманский А. Л. Педагогическое стимулирование лидерства в подростковых группах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. Л. Уманский. – Казань, 1992. – 18 с.
16. Шерудило А. В. Структура та критерії оцінювання готовності майбутніх учителів до роботи в літніх оздоровчих таборах / А. В. Шерудило, В. П. Зінченко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка : зб. наук. праць. Вип. 24 / Глухівський НПУ ім. О. Довженка ; редкол. : О. І. Курок (відп. ред.) [та ін.]. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2014. – С. 66–71.

Андрей Васильевич Шерудило,

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры педагогики и менеджмента образования
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: sherudilo2017@gmail.com

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДЕТСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ ОЗДОРОВЛЕНИЯ И ОТДЫХА

В статье рассмотрена модель формирования готовности будущих учителей к использованию инновационных технологий в детских заведениях оздоровления и отдыха. Для создания модели нами использованы следующие параметры: компоненты, цель, задачи, подходы и принципы построения модели, этапы, педагогические условия, содержание, формы организации учебного процесса и внеаудиторной работы, методы обучения, результат внедрения модели. Процесс формирования готовности будущих учителей к использованию инновационных технологий в детских учреждениях оздоровления и отдыха в структурно-компонентной модели представлено через взаимосвязь целевого, теоретико-методологического, организационно-содержательного и оценочно-результативного блоков.

Ключевые слова: модель, моделирование, будущие учителя, инновационные технологии, детские учреждения оздоровления и отдыха.

Andrii Sherudylo,
Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D.),
senior teacher of pedagogics and management
of education department of Oleksandr Dovzhenko
Hlukhiv National Pedagogical University,
e-mail: sherudilo2017@gmail.com

MODEL OF FORMATION FUTURE TEACHERS' READINESS FOR USING THE INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN CHILDREN'S INSTITUTIONS OF HEALTH ENVIRONMENT AND REST

Introduktion. *The teachers' practice proves that in the traditional system of training future teachers in higher education institutions do not pay sufficient attention to the problem of their readiness to use innovative technologies in children's institution of health environment and rest. Therefore, there is a need for the development of a model, the implementation of methodological training of future specialists to a certain aspect of their activities and the introduction of content, forms and methods of training on the basis of pedagogical principles.*

Purpose. *The purpose is to develop an author's model of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest.*

Methods. *During our study we use theoretical analyzing scientific sources, analysis, synthesis, modeling.*

Results. *The urgency of modeling the educational process in high school is substantiated. The structure of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest, which includes objective, theoretical-methodological, organizational and effective blocks. The objective block provides for the definition of the main goal and objectives of the pedagogical process. The theoretical-methodological block highlights the interconnection of conceptual systemic, competence, activity, problem, contextual, individual approaches and principles of activity, creativity, unity of traditions and innovation, reflection, own activity, pedagogical management, which we are studying. The organizational block includes the content, methods, forms and pedagogical conditions of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest. The effective block contains criteria, indicators and levels of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest and the final result.*

Originality. *To develop an author's model about forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest.*

Conclusion. *A high level of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest it can be carried out under the condition of constructing their professional training as a holistic system. According to this, we have developed a model of forming future teachers readiness for using innovative technologies in children's institution of health environment and rest, which includes objective, theoretical-methodological, organizational and effective blocks, which represent the main aspects of the process of professional training.*

Key words: *model, modeling, future teachers, innovative technologies, child care health and rest.*

References

1. Bezrukova V. S. Pedagogika: Proektivnaja pedagogika / V. S. Bezrukova. – Ekaterinburg : Izd-vo EIPU, 1996. – 344 s.
2. Bepal'ko V. P. Sistemno-metodicheskoe obespechenie uchebno-vospitatel'nogo processa podgotovki specialistov : ucheb.-metod. posobie / V. P. Bepal'ko, Ju. G. Tatur. – M. : Vyssh. shk., 1989. – 144 s.
3. Bolotov V. A. Kompetentnostnaja model': ot idei k obrazovatel'noj programme / V. A. Bolotov, V. V. Serikov // Pedagogika. – 2003. – № 3. – S. 8–15, s. 11.
4. Verbickij A. A. Aktivnoe obuchenie v vysshej shkole: kontekstnyj pohod : metod. posobie / A. A. Verbickij. – M. : Vysshaja shkola, 1991. – 207 s.
5. Vitvytska S. S. Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly : [pidruchnyk za modulno-reitynhovoiu systemoiu mahistratury] / S. S. Vitvytska. – K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2006. – 384 s.
6. Guzeev V. V. Innovacionnye idei v sovremennom obrazovanii / V. V. Guzeev // Shkol'nye tehnologii. – 1997. – № 1. – S. 3–10.
7. Kvasha V. P. Tol'ko odin sposob upravlenija jeffektiven / V. P. Kvasha // Nar. obrazovanie. – 1997. – № 1. – S. 4–41.
8. Kirsanov A. A. Metodologicheskie problemy sozdaniya prognosticheskoi modeli specialista / A. A. Kirsanov. – Kazan' : KGTU, 2000. – 228 s.
9. Lebedev O. E. Kompetentnostnyj pohod v obrazovanii / O. E. Lebedev // Shkol'nye tehnologii. – 2004. – № 5. – S. 3–12.
10. Lodatko Ye. O. Modeliuvannia v pedahohitsi: tochky vidliku / Ye. O. Lodatko // Pedahohichna nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku. – 2010. – № 1. – S. 98–100.

11. Pedahohichnyi slovnyk / za red. M. D. Yarmachenka. – K. : Ped. dumka, 2001. – 363 s.
12. Pionova R. S. Pedagogika vysshej shkoly : uchebnoe posobie / R. S. Pionova – Mn.: Universitetskoe, 2002. – 256 s.
13. Rogachev V. V. Pedagogicheskie uslovija vkljuchenija starsheklassnikov v social'nuju dejatel'nost' : avtoref. dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. ped. nauk : spec. 13.00.01 «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija» / V. V. Rogachev. – Jaroslavl', 1994. – 17 s.
14. Skatkin M. N. Metodologija i metodika pedagogicheskikh issledovanij / M. N. Skatkin. – M.: Pedagogika, 1986. – 151 s.
15. Umanskij A. L. Pedagogicheskoe stimulirovanie liderstva v podrostkovykh gruppah: avtoref. dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. ped. nauk: spec. «Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija / A. L. Umanskij. – Kazan', 1992. – 18 s.
16. Sherudylo A. V. Struktura ta kryterii otsiniuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do roboty v litnikh ozdorovchikh taborakh / A. V. Sherudylo, V. P. Zinchenko // Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. O. Dovzhenka: zb. nauk. prats. Vyp. 24 / Hlukhivskiy NPU im. O. Dovzhenka; redkol.: O. I. Kurok (vidp. red.) [ta in.]. – Hlukhiv: RVV Hlukhivskoho NPU im. O. Dovzhenka, 2014. – S. 66–71.

Отримано редакцією 15.10.2018 р.

УДК 378.1-37.032

DOI: 10.31376/2410-0897-2018-3-38-170-176

Марина Миколаївна Кононова,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
спеціальної освіти і соціальної роботи
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
e-mail: meershaum@ukr.net

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК СКЛАДОВА МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ

У статті уточнено та узагальнено ключові поняття, що розкривають сутність професійної підготовки та професійного розвитку дефектолога в умовах закладів вищої освіти. Вивчено можливості застосування компетентнісного методологічного підходу до проблеми підготовки поліфункціонального і компетентнісно орієнтованого фахівця у галузі спеціальної освіти, а саме дефектолога. Зазначено, що формування професійної компетентності закладено в освітню програму як складова галузевого стандарту вищої освіти. Визначено ключові організаційно-педагогічні умови формування дослідницьких компетентностей майбутніх дефектологів.

Ключові слова: дефектолог, компетентності, компетентнісний підхід, професійний розвиток, проектна діяльність, модель розвитку.

Постановка проблеми. Постійні зміни в освітніх структурах підсилюють актуальність проблеми професійного розвитку дефектолога. Актуалізуються завдання становлення нової професійної компетентності вчителя-дефектолога, формування педагога нового типу і стилю професійної діяльності.

Розуміння сутності компетентнісної особистісно-професійної фахової підготовки дефектолога визначається основними підходами до її дослідження, до яких належать: компетентнісний, антропосоціогуманістичний, аксіологічний, системно-діяльнісний, особистісно-діяльнісний, інтегративний, системний та проектно-модульний. Сучасні реалії модернізації освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку вимагають дотримання стратегії й концепції професійної підготовки майбутнього дефектолога, які базуються на вищезначених підходах, основним серед яких є компетентнісний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останнього десятиліття розвинені країни світу ведуть ґрунтовну дискусію щодо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з глобальним суспільством, що швидко розвивається. Аналіз багатьох освітніх систем свідчить, що одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на *компетентнісний підхід* і створення ефективних механізмів його запровадження. При цьому однозначно трактувати концепцію компетентності (англ. concept of competence) неможливо. Один з найбільш визнаних міжнародних експертів у цьому питанні Ф. Вайнерт [1] стверджує, що немає ані єдиного застосування концепції компетентності, ані широко прийнятого визначення цього терміна. Відповідно до визначення Організації економічного співробітництва та розвитку *компетентність* (англ. competence) – це «спроможність успішно відповідати на потреби або успішно виконувати завдання» (OECD, 2005). Поняття